

korte mededelingen

Enkele opmerkingen over de Grauwe Klauwier

Het zeer lezenswaardige themanummer, 1993-1, brengt mij tot een paar opmerkingen.

Bijna griezelig: de Grauwe Klauwier was gebaat bij de oorlog, en dat geldt waarschijnlijk ook voor andere vogelsoorten. In het themanummer worden 1942 en 1944 als jaartallen genoemd waarin het de Grauwe Klauwier goed ging, zonder verband met de oorlog. Dat verband was er. In 1942 gingen de Duitsers de egestelling Scheveningen maken. Wij woonden in Den Haag in de Vogelwijk die zo heette, niet om de vogels, maar om de namen. Een anti-tankgracht sloot ons af in 1943 tot juli 1945, wij evacueerden. In 1946 trof ik in de Bosjes van Pex, aan de landzijde van de gracht en aan de Sportlaan vier Grauwe Klauwieren aan, de uiterste niet meer dan een kilometer bij elkaar vandaan. Daar was een paar jaren vrijwel niemand geweest en het terrein was verruigd. Tweehonderd meter van ons huis zat aan de rand van een grasveldje een wijfje op het nest. Een week later zag ik aan het gras dat daar gekampeerd was. Toch zat het wijfje weer op het nest.

Voor menige vogelsoort was er in de oorlogsjaren een betere biotoop. In de geïnundeerde Foppenpolder onder Maasland broedden in 1945 zes paren van de Geoorde Fuut. Ik vond in die jaren ook dat de Kerkuil het in Delfland goed deed. Enig onderzoek naar de invloed van de oorlog op vogellevens vond bij mijn weten nooit plaats. Mijn tweede opmerking over de Grauwe Klauwier betreft de mogelijkheid, genoemd op bladzijde 48, dat de druk van de Koekoek op de populatie van de Grauwe Klauwier verband kan houden met groenachtige eieren. Dat lijkt mij onwaarschijnlijk. Het koekoeksei is zo gevarieerd dat Eykman (1937) van elke kleuraanduiding afziet. Van Pelt Lechner (1913) noemt alle mogelijke kleuren, waaronder groen en groenachtig. In de onverbeterlijk duidelijke twaalf afbeeldingen van een koekoeksei is er één ongevlekt licht blauwgroen en geen enkel 'groenachtig'.

Bij het ei van de Grauwe Klauwier noemen Eykman c.s. onder andere 'bleek groenachtig'. Van Pelt Lechner noemt onder andere zegroen. Bij zijn zes afbeeldingen is er één heel lichtgroen, sterk kransvormig gevlekt. Mijn indruk is dat groen bij klauwierieren weinig voorkomt. Iets anders is dat een koekoekswijfje levenslang eieren van één type legt en naar aangenomen wordt bij voorkeur een waardvogel kiest van de soort die haar heeft opgevoed. Dit kan zeer wel betekenen dat als een gunstige klauwierstand samenvalt met een gunstige koekoekenstand een volgende generatie van de Koekoek de Grauwe Klauwieren benadeelt. Maar ik denk dat een koekoekswijfje het nest van een waardvogel niet op kleur van de eieren uitkiest.

Mijn derde opmerking gaat over het opspietsen van prooidieren. In de jaren dertig werkte ik meermalen op de Rudolphstichting onder Ach-

terveld. Niet ver van een bosrand waren percellen grasland afgezet met prikkeldraad. Een Grauwe Klauwier had daar op willekeurige plaatsen uitkijkposten en ik vond op dat prikkeldraad gespietste kevers. Zo'n tachtig meter uit elkaar, willekeurig. Dat de vogel ze nog eens kwam opeten, leek mij onwaarschijnlijk. Het kwam mij voor dat hij na genoeg gegeten te hebben speelsgewijs bleef doorvangen en opspietsen. Zijn er meer aanwijzingen voor zulk gedrag opgemerkt?

■ T. van der Kooij, Mozartlaan 280, k. 230, 2555 KZ 's-Gravenhage.

Waarneming Griel in Zwanenwater

Op 28 juni 1992 liepen wij in het Zwanenwater naar het hoge uitkijkpunt toe. Twee vogelaars waren aandachtig in een richting aan het kijken, waar wij ogenschijnlijk niets zagen. Wij wisten dat er een aantal keren een Griel was gezien in dit gebied dus vroegen wij: 'Hebben jullie hem in beeld?' Dit bleek het geval, dus wij vielen met de neus in de boter.

Ik kende de Griel wel van waarnemingen uit Frankrijk en Spanje, maar had er in Nederland nog nooit een gezien. De belangrijkste kenmerken zijn de dikke kop met de grote barnsteenkleurige ogen en de stevige spitse snavel. Ze zijn tamelijk groot, leemachtig van kleur met strepen en donkere vlekken. Verwarring met een andere soort is nauwelijks denkbaar, of het moet zijn de Senegalese Griel (*Burhinus senegalensis*). Deze mist de witachtige streep op de vleugeldekveren en is bovendien wat kleiner. De dichtstbijzijnde broedgebieden van enige omvang van onze Griel liggen in Zuidoost-Engeland (300-500 paren) maar deze schijnen af te nemen. Frankrijk heeft nog meer dan duizend broedparen, maar in Midden-Europa is de vogel vrijwel verdwenen. Jac. P. Thijssen had in 'Het Vogeljaar' (derde druk 1923), al een scherp voor gevoel.

Ik citeer: 'Dit is eigenlijk in ons land een zeer zeldzame vogel en het kon wel eens gebeuren, dat hij 't hier geen vijftig jaar meer uithoudt, want zonder woeste duinen of heidevelden kan hij niet bestaan. Bij ons broedt hij algemeen; rondom de Middellandse Zee is de Griel een vrij gewone standvogel'.

Bij ons werd het laatste broedgeval in 1957 geconstateerd. In de trekperiode komt hij nog wel eens in Nederland, maar het blijft een zeer schaarse waarneming. In 1992 zijn er vijf à zes waarnemingen bekend geworden en dat is uitzonderlijk veel. Meestal is het er maar één per jaar, waarbij Texel opvallend vaak in de prijzen valt.

Het is een zeer schaarse bewoner op droge, steenachtige of zandige open terreinen van ongeveer 40 cm groot. Het wijfje legt de twee eieren eenvoudig op de grond. Soms brengen de vogels wat steentjes bij elkaar. Ook vinden wij soms stokjes aan ter versiering ('stokkengriel'), maar meestal worden de duinnesten versierd met konijnkeutels, vandaar de naam 'Keutel-

griël'. Beide vogels broeden gedurende 26 dagen op de eieren en lossen elkaar onregelmatig af. De aflossing gaat gepaard met een eigenaardig ceremonieel. Vanwege zijn gedrag wordt hij ook wel 'Doornsluiper' genoemd. De klagende wulpachtige roep wordt door de volksnaam 'Scharluup' aardig getypeerd. Het voedsel bestaat uit wormen, insecten, maar ook slakken en rupsen staan op het menu, die hij bij voorkeur in de schemering verzamelt. Ook overdag is de vogel wel actief.

Of de Griël ooit nog eens als broedvogel terug zal keren is zeer de vraag. De aantallen zijn waarschijnlijk in het recente verleden ook nooit groot geweest.

■ Otte W. Zijlstra, Kostverlorenstraat 38, 1733 VH Nieuwe Niedorp, 02261 - 1749.

Vogel van het jaar

In de Bondsrepubliek Duitsland is door natuurbeschermers de Kleine Plevier uitgeroepen tot 'Vogel van het Jaar 1993'. Voor de Kleine Plevier is veel geschikt leefgebied, zand- en kiezelbanken en oevers bij rivieren, verloren gegaan door onder andere de kanalisatie van rivieren. De naoorlogse bouwactiviteiten hebben wel wat kunstmatige biotopen opgeleverd maar de natuurbeschermers willen dat er wordt gestopt met verdere activiteiten die de natuurlijke oevers bedreigen. Verder wil men dat er oevers in natuurlijke staat worden hersteld.

Vroeger duurden bouwactiviteiten van nieuwe wegen of nieuwe woonwijken veel langer dan tegenwoordig. Als pionier had de Kleine Plevier daarom vroeger meer kans zich op bouwrijp te maken terreinen te vestigen dan thans. Bouwrijp te maken terreinen zijn tegenwoordig al binnen aan half jaar gedeeltelijk bebouwd en bieden dan, ook niet tijdelijk, geen uitkomst meer. In Duitsland wordt het aantal broedparen nog op twee- à drieduizend paren geschat. In Nederland wordt het broedbestand in de 'Atlas van de Nederlandse Broedvogels' (1987) geschat op zeshonderd tot duizend broedparen.

Wijziging Vogelwet, Jachtwet en Natuurbeschermingwet aanvaard

In de Tweede Kamer werd 2 maart 1993 in een plenair debat de wijziging van de Vogelwet, Jachtwet en Natuurbeschermingswet behandeld. Stemming hierover vond 9 maart plaats, waarbij het (geamendeerde) wetsvoorstel met algemene stemmen werd aangenomen. De wijziging - een aanpassing van de soortenbeschermingswetgeving - was nodig in verband met verschillende internationale verplichtingen, onder meer voortvloeiend uit de EG-Vogelrichtlijn. Wat de jacht betreft voorziet het wetsvoorstel in aanpassing van de wildlijst van de Jachtwet aan die van de Beneluxovereenkomst inzake jacht en vogelbescherming. Op de dieren van deze lijst mag dan alleen worden gejaagd volgens de criteria van de Vogelrichtlijn. De meer algemene discussie over de wildlijsten komt aan de orde bij de discussie over de nota Jacht en Wildbeheer en de komende Flora- en Faunawet. Voorts werd gesproken over kooivogels en het rapen van kie-

vitseieren. D'66-kamerlid Eisma zag zijn amendement over vervanging van de term 'kooivogels' door 'cultuurvogels' aangenomen. Verder werden twee moties aanvaard, respectievelijk van de leden Eisma, Swildens-Rozendaal (PvdA) en Esselink (CDA). Deze kennen de organisaties van vogelhouders en Vogelbescherming een grotere rol toe in het cultuurvogelbeleid en dringen aan op een uniforme lijst van te houden Europese gekweekte kooivogels, in elk geval samen met onze buurlanden. Ook werd in de moties gevraagd de voorgenomen Nederlandse lijst van zeven gekweekte (beschermde) soorten die gehouden mogen worden (Merel, Vink, Putter, Sijs, Kneu, Groenling en Geelgors) uit te breiden met Goudvink, Barmsijs, Ringmus en Zanglijster. Wat betreft het rapen van kievitseieren: dit mag volgens de EG-Vogelrichtlijn alleen in kleine hoeveelheden, selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden. Daarom werd in het wetsvoorstel voorzien in een regeling per provincie, schriftelijke toestemming van de grondeigenaar en de mogelijkheid tot het stellen van nadere voorwaarden. Bij ministeriële regeling wordt dan bepaald dat eierrapers ook moeten deelnemen aan beschermingsactiviteiten. Staatssecretaris Gabor wilde de eierraapactiviteiten alleen in Friesland toestaan, omdat alleen in die provincie een traditionele binding bestaat tussen nestbescherming en eierzoecken.

De leden van de VVD en van Groen Links vroegen zich af of dit zich wel verdraagt met een ander EG-beginsel, namelijk dat van de gelijke behandeling. Dit laatste was reden voor Groen Links om het eierrapen helemaal te verbieden. De woordvoerders van CDA en PvdA verklaarden zich tegen een absoluut verbod en zezen voorts ook beperking tot Friesland af. Volgens deze partijen is nestbescherming goed voor weidvogels en moet dit dus waar men maar wil worden aangemoedigd, ook als dit aan eierrapen is gekoppeld. Eveneens voor het uiterste tijdstip voor het rapen wilden zij geen uitzonderingspositie voor Friesland. Er werden amendementen aangenomen van de leden Esselink en Swildens-Rozendaal om het eierrapen te plaatsen in het kader van de bescherming van nesten en legfels, de raaperperiode te beperken tot 9 april en dit tegelijkertijd voor het gehele land gelijk te stellen. Daags voor de behandeling liet de Dierenbescherming de Tweede Kamer weten dat staatssecretaris Gabor in zijn wijzigingsvoorstel een aantal zaken over het hoofd had gezien. Hoewel de wijziging geheel in het teken staat van aanpassing van de Nederlandse wetgeving aan internationale richtlijnen, kiest de staatssecretaris op verschillende punten niet voor de bescherming van dieren, met name vogels. De Dierenbescherming verwijt de staatssecretaris gebrek aan strengheid bij de vertaling van de Europese richtlijnen in nationale wetgeving. Zo staat de Europese Vogelrichtlijn weliswaar uitzonderingen toe op de verbodsbepaling op het houden van vogels die niet mogen worden geschoten of gevangen, maar niet op de gronden waarop staatssecretaris Gabor een uitzondering maakt voor Merels, Puffers, Kneuen, Groenlingen,

Geelgorzen en Sijzen. Een kooiverbod voor deze vogels zou vogelliefhebbers beperken in de uitoefening van hun hobby. Dat is volgens de Dierenbescherming geen valide reden voor een uitzondering op het kooiverbod uit de richtlijn. De richtlijn bepaalt immers dat alleen overwegingen ten aanzien van de volksgezondheid en de openbare veiligheid een uitzondering rechtvaardigen. Een tweede punt van kritiek geldt de basis voor het voorstel om de jacht op de Zwarte Kraaien, Kauwen, Eksters, Konijnen, verwilderde Katten en Vossen het gehele jaar open te houden. De bewindsman heeft de schadelijkheid van deze diersoorten niet aangetoond: hij voert geen concrete onderzoeksgegevens aan, noch gegevens over schademeldingen, aldus Dierenbescherming. Zolang de schadelijkheid niet is aangetoond, moet de jacht op deze dieren gewoon verboden worden, zeker als het om recreatieve jacht gaat. Hoe de staatssecretaris het ook wendt of keert, de Europese Vogelrichtlijn verbiedt in ieder geval de jacht op vogels in de periode dat ze jongen hebben.

Milieubeleid kabinet faalt over de hele linie

Het milieubeleid van het kabinet mislukt op alle terreinen. Alleen door snel ingrijpen valt er nog iets te redden van het Nationaal Milieu Beleidsplan (NMP). Dat blijkt uit een rapport van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne (RIVM).

Eerder al maakte het Centraal Planbureau (CPB) verontrustende cijfers bekend over het milieu in Nederland. Volgens het CPB zal de uitstoot van CO₂ rond de eeuwwisseling tien tot vijftien procent hoger liggen dan in 1989. CO₂ geldt als de belangrijkste veroorzaker van het broeikas-effect. Volgens het RIVM zijn er drie redenen waarom de milieuplannen van het kabinet bijna over de hele linie falen. De bevolking groeit veel harder dan voorzien, het energieverbruik is veel hoger en de mobiliteit neemt sterk toe. Daarnaast werden onvoldoende maatregelen vastgesteld en het resultaat van de genomen maatregelen was veel kleiner dan verwacht, zo meent het RIVM. Het NMP voorspelde een groei van het autoverkeer met 35 procent in het jaar 2010. Maar het percentage zal veel hoger komen te liggen, aldus het RIVM. Vooral het vrachtverkeer neemt enorm toe. Het NMP rekende op 42 procent, maar het zal in 2010 zeker 125 procent zijn. De voorgenomen milieumaatregelen moeten dan ook zo snel mogelijk worden uitgevoerd, zoals verhogingen van de accijnzen op brandstof en motorrijtuigenbelasting, invoering van het spitsvignet, een verhoging van de parkeertarieven en een inkrimping van het aantal parkeerplaatsen. Overigens blijkt de Betuwelijn een te verwaarlozen effect te hebben op de vermindering van het vrachtverkeer.

De Stichting Natuur en Milieu meent dat het kabinet op het punt van milieubeleid hopeloos faalt. *'Het gaat aan alle kanten verkeerd, wat betreft verzuring, autoverkeer, het energieverbruik, de stank en het autoverkeer. Je kunt het zo gek niet bedenken of het gaat mis,'* aldus prof. L.

Reijnders van Natuur en Milieu'. *'Als het zo door gaat wordt het op veel punten anders. De steden raken verstopt met autoverkeer, de bossen kunnen wij afschrijven. Wil je dat niet, dan moet dit kabinet de bakens verzetten.'*

D'66 wil zo snel mogelijk duidelijkheid over de cijfers van RIVM. De regeringspartijen willen pas reageren als het rapport er ligt.

Bron: Gooi- en Eemlander, 25 maart 1993.

Breed front tegen jachtbeleid Gabor

Tien grote landelijke natuur-, milieu- en dierenbeschermingsorganisaties willen een grondige verandering van het jacht- en faunabeleid van staatssecretaris Gabor van Natuurbeheer. Volgens hen moet het uitgangspunt voor het beleid, bescherming van de vogels en de andere in het wild levende dieren zijn. De organisaties, die samen meer dan een miljoen leden hebben, stellen dat dieren alleen mogen worden gedood als zij een aanmerkelijke economische schade veroorzaken, een gevaar voor de volksgezondheid opleveren, of andere dieren of wilde planten ernstig schaden.

En dan nog is doden alleen gerechtvaardigd als andere maatregelen hebben gefaald. Dit langzamerhand algemeen aanvaarde uitgangspunt 'geen dieren doden, tenzij' is niet terug te vinden in de Nota Jacht en Wildbeheer die Gabor aan de Tweede Kamer heeft gezonden. De staatssecretaris heeft kennelijk zijn oren laten hangen naar de Nederlandse jagers. Als het aan hem ligt krijgt deze kleine groep allerlei mogelijkheden om voor hun genoegen en voor de consumptie te blijven jagen. Zelfs in natuurgebieden. Zelfs op trekvogels, totdat het voortbestaan van de vogelsoort in gevaar komt.

De organisaties hebben de Tweede Kamer in een uitvoerige brief laten weten dat in een modern faunabeleid geen plaats is voor recreatieve en consumptiejacht. De jagers zijn een kleine groep die hun activiteiten presenteren als een bijdrage aan de natuurbescherming. Die schijn nemen de protesterende organisaties in hun brief weg. Zij wijzen erop dat er geen bewijzen zijn dat de jacht werkelijk helpt tegen economische schade door onze wilde fauna. De kraaienstand, bijvoorbeeld, kan door het schieten daarop zelfs plaatselijk toenemen. Daarnaast kan de jacht dieren uit natuurgebieden verjagen, met als gevolg grotere vraat of vertrapping van landbouwgewassen.

De jacht draagt ook niet bij aan het in stand houden van bepaalde diersoorten en hun leefgebieden, aldus de organisaties, die een grote kennis van natuurbeheer en van de fauna hebben. Het doden van dieren beïnvloedt slechts tijdelijk het aantal individuen van enkele soorten. Jacht is dan ook ongeschikt als middel voor structureel faunabeheer.

Rijksoverheid start databank voor persinformatie

Sinds 1 december 1992 is er een nieuwe service voor de pers operationeel geworden. De Rijksoverheid heeft toen namelijk een computersysteem, de Persdatabank Rijksoverheid

(PEDRO) in bedrijf gesteld. Deze databank is een videotextdienst die persberichten van alle ministeries bevat. Reeds vijftien minuten na verzending van een persbericht staat het ook in PEDRO. Elk verzonden bericht blijft vervolgens zestig dagen beschikbaar in het systeem.

De berichten kunnen op verschillende manieren worden teruggevonden. Recente berichten staan onder het kopje 'persberichten van vandaag'. Daarnaast kan ook worden gezocht op datum, op ministerie of op trefwoorden. Het is mogelijk de informatie te lezen op het beeldscherm, maar met behulp van de functie 'telesoftware', kunnen de gegevens ook naar de eigen computer worden overgebracht. Deze laatste mogelijkheid maakt het heel eenvoudig de berichten zelf te bewerken en gereed te maken voor publicatie. Om PEDRO te kunnen raadplegen dient u te beschikken over een videotextterminal of over een personal computer, voorzien van een videotextcommunicatiesoftware en een modem. Om toegang tot de bestanden te krijgen tikt u de naam PEDRO in, zodra het welkomstscherm is verschenen. U kunt dan een van de twee mogelijke schermbreedtes kiezen (40 of 80 kolommen breed) en vervolgens de aanwijzingen volgen. Om het systeem te verlaten dient u het commando *99 # te gebruiken. Indien het teken # op uw toetsenbord niet beschikbaar is kan in de meeste gevallen ook de Return- of Entertoets worden gebruikt.

De kosten voor het gebruik van deze databank zijn 37,5 cent per minuut. PEDRO is te bereiken via telefoonnummer 06-7400.

Informatie over regelingen en subsidies ministerie van Landbouw, Visserij en Natuurbeheer

Met ingang van 1 april 1993 is informatie over de regelingen en subsidies, die de Directie Uitvoering Regelingen van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij uitvoert, te raadplegen via een 06-computerlijn. Deze 06-computerlijn stelt een ieder, die beschikt over een personal computer (pc) met modem, in staat de regelingen via een databank langs elektronische weg te lezen en desgewenst te ontvangen.

De databank verschaft in het kort de meest actuele informatie over:

- doel en inhoud van de (subsidie)regelingen
- de voorwaarden, waaraan men moet voldoen om in aanmerking te komen voor een regeling of subsidie
- de aanvraagprocedure.
- De kosten van het raadplegen van de databank bedragen 23,5 cent per minuut.
- bel met behulp van communicatiesoftware telefoonnummer 06-7300. Na enige ogenblikken verschijnt op het beeldscherm een welkomstwoord van Videotex Nederland.
- toets de dienstnaam in: MINVANLNV.
- na het intoetsen van de dienstnaam ontstaat contact met de databank.
- op het scherm verschijnen enkele keuzemogelijkheden die op eenvoudige wijze door de databank leiden.
- wil men beschikken over de informatie die op

het scherm verschijnt, dan kan deze eenvoudig op de pc worden binnengehaald door de keuze 'telesoftware' (toets 1) te activeren. De informatie wordt dan via de telefoonlijn op de pc gezet.

Tentoonstelling van boeken over valkerij

Van 8 maart tot en met 7 mei was de tentoonstelling *Valkerij, een passie* in de tentoonstellingsruimte van de Koninklijke Bibliotheek te Den Haag te zien. Het zwaartepunt van de tentoonstelling was de aan de Koninklijke Bibliotheek nagelaten collectie boeken over valkerij van professor A.E.H. Swaen (1863-1947). Hij was hoogleraar Engels, maar valkerij en ornithologie speelden een belangrijke rol in zijn vrije tijd. Zo werd hij benoemd tot erelid van het Hongaars Ornithologisch Gezelschap, voorzitter van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels (1922-1947), erelid van de British Falconers Club en erevoorzitter van het Nederlands Valkeniersverbond 'Adriaan Mollen'. Door zijn enthousiasme en inzet beleefde de valkerij in Nederland een opleving. Hij verzamelde boeken over de valkerij, maar schreef er ook zelf over. Zijn meest bekende werk is *De Valkerij in de Nederlanden* (1937). Verder publiceerde hij *De valk in de iconographie* (1926), *Cura Accipitrum* (1937), *Beknopte woordenlijst der Valkenierstaal* (z.j.) en *Jacht-bedrijf* (postuum uitgegeven in 1948).

Valkerij is het jagen met een afgerichte stootvogel op natuurlijke prooidieren. In Nederland bedient de valkenier zich van Slechtvalk en Havik, deels gevangen en/of zorgvuldig gefokt. Ook het fokken van de vogels hoort bij de valkerij. In ons land zijn ongeveer 120 valkeniers met 200 actieve vogels in georganiseerde verbanden opgenomen. De grootste en tevens oudste is het in 1938 opgerichte Nederlands Valkeniersverbond 'Adriaan Mollen'. Mollen was de laatste valkenier in dienst van Koning Willem III.

Al in 1250 schreef Frederik II van Hohenstaufen zijn beroemde werk *De Arte Venandi Cum Avibus*, waarin hij precies beschrijft hoe de valkenjacht destijds verliep. Het oudst bekende Nederlandse werk over de valkerij is het derde boek uit de *Placaten ende Ordonnanciën op 't stuck vande Wildernissen: Vlyghtbedryf van Paulus Merula* uit 1605. Een ander manuscript, 1636 gedateerd, getiteld *Jacht-Bedrijf*, is toegeschreven aan Cornelis Jacobsz. van Heenvliet. Een belangrijk werk werd in 1619 geschreven door Edmund Bert *An Approved Treatise of Hawkes and Hawking*, waarvan op de tentoonstelling een herdruk is te zien. Zijn zienswijze op de valkerij wordt ook nu nog onderschreven.

Natuurlijk ontbreekt het vermaarde *Traité de Fauconnerie* van Hermann Schlegel en A.H. Verster van Wulverhorst, met prachtig plaatwerk, niet. De tentoonstelling geeft verder een indruk van de boeken zoals die in het laatste millennium zijn geschreven. De oplagen waren en zijn ook vandaag de dag klein. Zelfs van de *Traité de Fauconnerie* zijn vermoedelijk maar 200 exemplaren gedrukt. Belangrijk en fraai om te zien is het boek van Lt.-Kolonel N.J.A.P.H. van Es, getiteld

De Valkerij in Europa sinds de vroegste Tijden (1913).

Bij de tentoonstelling verscheen een gelijknamige, geïllustreerde catalogus, met inleiding door de samensteller van de tentoonstelling. Prijs f 15,-. Nadere inlichtingen 070-3 140 217.

Kleine expositie met 17de-eeuwse voorwerpen die betrekking hebben op vogels

Tijdens opgravingswerkzaamheden door het Gemeentelijk Archeologisch Team, uitgevoerd in de binnenstad van Haarlem, werden regelmatig oude gebruiksvoorwerpen aangetroffen waarop een vogel is afgebeeld. Dit kwam zo veelvuldig voor dat werd besloten hiervoor een vitrine in het Archeologisch Museum in te richten. Deze kleine expositie, die te zien zal zijn tot september 1993, laat zien dat de vogel, vooral in de 17de eeuw, een populair onderwerp was om af te beelden. Niet alleen Delftsblauwe tegels werden met vogels gesierd, maar ook prachtige schotels, fayence bordes en allerlei andere gebruiksvoorwerpen. Daarnaast zijn er ook voorwerpen te zien die werden gebruikt voor het houden van vogels, zoals vogelrinkbakjes, voederbakjes en een vogelkooitje. Vogelfluitjes in de vorm van een uil, een 17de-eeuwse schedel van een Slechtvalk en andere vondsten die betrekking hebben op vogels worden eveneens getoond.

Aan de hand van illustraties en een begeleidend schrijven wordt verteld hoe de mens vroeger met de vogels omging en hoe de relatie tussen mens en dier in de loop der tijd aan verandering onderhevig was.

Het Archeologisch Museum bevindt zich op de Grote Markt 18, Haarlem en is geopend woensdag tot en met zondag van 13.00 tot 17.00 uur.

■ Peter van Graafeiland, Gemeentelijk Archeologisch Team, Nieuwe Gracht 3, Haarlem, 023 - 313 135.

Stichting Nederlandse Opvang Papegaaien (NOP)

Sinds 1987 bestaat de Stichting Nederlandse Opvang Papegaaien. De doelstelling is het opvangen en verzorgen van papegaaien die om diverse redenen niet meer bij hun eigenaars zijn te handhaven. Wat de mensapen onder de zoogdieren zijn, zijn papegaaien in de vogelwereld: hoogintelligent en meestal het gehele jaar doof sociaal levend. Wie ooit importzendingen van papegaaien goed heeft bekeken, kan dan ook hebben waargenomen dat vaak hele families het zelfde lot delen. Papegaaien kunnen relatief oud worden. Ook dat is een indirecte aanwijzing dat hun bestaan rust op het opdoen en het aan elkaar doorgeven van velerlei levensbevindingen. Nu loopt men in Nederland niet achter met de kennis over het houden van vogels maar de juiste informatie komt slechts zelden bij diegenen die een papegaai houden. Anders gezegd: gezien de hoge ontwikkelingsgraad van deze vogels zit er een aan criminaliteit grenzende kwade reuk aan de papegaaihandel. Daarbij worden ten gevolge van de handel in wildvangpapegaaien heel wezenlijke elementen uit de natuurlijke biotopen onttrokken. Wij weten allemaal dat we-

reldwijd heel wat levensgemeenschappen onder zware druk staan door de activiteiten van de mens. Toch blijft de handel, ondanks wereldwijde handelsverdragen zoals CITES, floreren. Als daarbij ook nog wordt genoemd dat het gedrag van sommige soorten hier en daar nadelig is voor de (primitieve) landbouw, dan ontstaat al gauw het alom bekende verschijnsel van het goed praten van de wezenlijke verkeerde gedragswijze.

Gedragstoornissen, ondervoeding, verkeerde of eenzijdige voeding, chronische ziekten, een aantal aspecten waaronder soms hele complexe gevolgen van onwetende maar goedbedoelde verzorging achter schuilgaan. In de meeste gevallen worden daarvan de papegaaien vroeg of laat de dupe. De stichting vervult daarom een onmiskenbare rol bij de voorlichting maar ook als opvangadres. Tot voor kort was het papegaaienvangcentrum gevestigd op een industrieterrein in Geldrop, maar de recente verhuizing naar een voormalige camping in Oerle (Veldhoven) leverde een betere accommodatie op. In het begin 'genoten' hier een honderdtal papegaaien van een nieuwe fase in hun leven, inmiddels zijn het er al bijna zeventienhonderd! Een beter bewijs van de noodzaak van het bestaan van deze stichting is er eigenlijk niet.

Een aardige bijkomstigheid is dat de kooi waar de papegaai in aangeboden is, wordt vernietigd. Een welhaast symbolische handeling, waarmee wordt verwezen naar de 'vrijheid' die deze vogels nodig hebben om optimaal te kunnen functioneren. Over enige tijd hoopt het opvangcentrum open te kunnen gaan voor bezoekers. Hier zal zeker, in educatieve zin, voor de papegaaien belangrijke voordelen aan zijn verbonden. De stichting is ondanks het enorme aantal gevleugelde kostgangers nog steeds in opbouw. Financiële ondersteuning is hard nodig. Veel vogel- en natuurbeschermers protesteren sinds jaar en dag tegen de handel van de aan de natuur onttrokken vogels. Door de Stichting N.O.P. financieel te steunen kan de betrokkenheid met deze problematiek worden onderstreept.

Contactadressen: Vogelbuiten N.O.P., Wintelresedijk 51, Veldhoven, 04905 - 2772 of bij de voorzitter T. van Meeën, Arnoudinaplein 26, 5645 BJ Eindhoven, 040 - 126 089.

Pierre Maréchal.

World Parrot Trust

De World Parrot Trust werd in 1989 opgericht. De natuurbeschermingsorganisatie zet zich in voor alle papegaaien in de wereld, zowel in het wild als in gevangenschap. Sinds 1991 is er ook een afdeling in de Benelux actief.

Van de meer dan 300 soorten papegaaien wordt er momenteel een derde deel met uitsterven bedreigd. De twee belangrijkste oorzaken zijn de illegale wildvang en de ontbossing.

Om aan de vraag van de handel in Europa en de Verenigde Staten te kunnen voldoen, worden duizenden papegaaien uit de natuur weggevangen. Tijdens de vangst en het transport sterft echter een ongelooflijk groot aantal.

Het natuurlijke leefgebied van de meeste papegaaien staat ook onder zware druk. Op grote

schaal worden tropische wouden gekapt. Veel bos verdwijnt omdat lokale boeren steeds weer nieuwe stukken als landbouwgrond in gebruik nemen; de vogels worden daardoor beroofd van hun woonruimte en voedsel.

De World Parrot Trust geeft financiële steun aan beschermings- en onderzoeksprojecten in natuurlijke leefgebieden. Zo werd de expeditie, die leidde tot de ontdekking van vermoedelijk de laatste Spix-Ara in het wild, door de WPT gesteund. Recent konden WPT-vrijwilligers op het Molukse eiland Yamdena een illegale handel van 535 wilde Goffinie Kakatoes vrijdelen. Het merendeel van deze vogels werd onlangs in de vrije natuur losgelaten.

■ World Parrot Trust, Glanmor House, Hayle, Cornwall TR27 4HY, Groot-Brittannië, 0736 - 753 365, World Parrot Trust Benelux, Juim Fiege, Graafseweg 37, 5451 NA Mill, 08859 - 55 038 (fax 08859 - 54 797), Tom Morrell, Bredabaan 1287, B-2900 Schoten, België, 03 - 6 469 410 (fax 03 - 6 469 334).

Lear's Ara sterft uit door kappen van Licuripalm

Wil men de laatste zestig Lear's Ara's in het wild nog noten zien kraken, dan moet de Licuripalm in Brazilië onmiddellijk worden beschermd. Blijven boeren deze boom echter kappen of de vruchten als veevoer gebruiken, dan komen de zeldzame blauwe papegaaien om van de honger.

Om de Lear's Ara van de ondergang te redden, bereidt de World Parrot Trust (WPT) een zogenaamd 'palm-herstel-programma' voor. Onder het motto 'een palm voor een papegaai' wil de organisatie op korte termijn de rust- en voedselgebieden van de uitstervende vogel beschermen en zelfs nieuwe Licuripalmen planten. Deze WPT-actie in de Benelux wordt ondersteund door onder andere Vogelbescherming Nederland, partner van BirdLife International.

Het voortbestaan van de Lear's Ara (*Anodorhynchus leari*) wordt vooral bedreigd door de vernietiging van zijn leefgebied. De grote vogel komt alleen voor in het kurkdroge struiklandschap van de Braziliaanse staat Bahia. Hij nestelt in groepen op hoge zandsteenklippen en gaat overdag op zoek naar zijn favoriete voedsel: rijpe noten van de Licuripalm (*Syagrus coronata*).

Repatriëring vijftien Grote Purperkoeten naar moerasgebied in Ghana

Op 5 januari 1993 heeft via Schiphol het ARCA-transport plaatsgevonden van vijftien Grote Purperkoeten naar Ghana.

De zending van oorspronkelijk twintig Grote Purperkoeten (Purple Swamphen, *Porphyrio porphyrio madagascariensis*) uit Ghana werd in september 1991 door de Algemene Inspectie Dienst op Schiphol in beslag genomen en ondergebracht in het vogelrevalidatiecentrum te Zundert. De kosten van de verzorging zijn tot nu toe voor rekening geweest van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. De vogels, waarvan er vijf tijdens het transport zijn overleden, waren bestemd voor de vogelhandel in Italië. In Nederland zijn de vogels in beslag genomen op grond van de Vogelwet 1936.

Het verspreidingsgebied van de Grote Purperkoet is tropisch Afrika, waaronder Senegal, Gambia, en het moerasgebied in het zuiden van Ghana. De vogels zijn afkomstig uit Ghana.

De Stichting Vogelrevalidatiecentrum Zundert heeft Animal Reception Centres Association (Arca) gevraagd de vogels naar het land van herkomst terug te zenden. Aangezien de contacten van Arca met Ghana bijzonder goed zijn, werd hiertoe besloten. De directeur van het Department of Game and Wildlife, de heer Ankudey, toonde zich bereid de vogels in Ghana tijdelijk op te vangen en uiteindelijk bij de Kéta-lagune, op een afstand van ongeveer 170 kilometer van Accra, vrij te laten. Bij Kéta komen deze purperkoeten in het wild voor. De vogels zullen bij aankomst in Ghana worden ondergebracht in de dierentuin van Accra, de hoofdstad van Ghana. Na de gewenningsperiode in de dierentuin zullen zij onder deskundige begeleiding naar het moerasgebied worden vervoerd en na de vrijlating worden geobserveerd.

Gezien de beperkte financiële middelen waarover het Department of Game and Wildlife beschikt, heeft de stichting Vogelrevalidatiecentrum te Zundert een geldsom ter beschikking gesteld om de aan de vrijlating van de vogels in Ghana te maken kosten te dekken.

De Nederlandse ambassade in Accra zal de aankomst en uiteindelijke vrijlating van de vogels begeleiden. De lokale media in Ghana zijn eveneens op de hoogte gesteld van het project.

Gouden Lepelaars toegekend

Op woensdag 3 maart werden bij de presentatie Vogelbescherming Wereldwijd in de Wangzaal van de Beurs van Berlage te Amsterdam door de voorzitter van Vogelbescherming, mr. F.W.R. Evers, drie Gouden Lepelaars uitgereikt en wel aan Jelle Harder, dr. Jan Wattel en Koos van Zomeren voor hun verdiensten bij de bescherming van de vogels. De vierde Gouden Lepelaar zal worden uitgereikt aan Joe Sultana op Malta door de consul-generaal te Valletta, Malta. Joe Sultana is de vogelbeschermers van het eerste uur op Malta en is tevens van 1985-1992 voorzitter van de sectie van de ICBP geweest. Onze hartelijke felicitaties aan de gedecoreerden!

Impulsen voor Watersnip en de Zwarte-Beekvallei in België

Op 7 november 1992 lanceerde de Belgische natuurbeschermingsorganisatie Natuurreservaten vzw het plan Watersnip. Het doel van dat plan was het geven van extra impulsen ter bescherming en ontwikkeling van de natuurwaarden in het gebied van de Zwarte Beek. Deze stroomt vanaf het Kempisch plateau in de Belgische provincie Limburg en eindigt in de omgeving van Diest. Het valleigebied van deze beek heeft een zeer afwisselend deels kleinschalig landschap, waarin bossen, heiderestanten, landbouwgebieden en houtwallen het karakter bepalen. Ondanks verdroging komen er nog veel vochtige terreinen voor. De natuur staat echter ook hier onder grote druk. Bedreigingen zijn, behalve verdroging en verzuring, de recreatie en militaire

activiteiten. Het Plan Watersnip is dan ook niet gericht op het beschermen van de vogelsoort alleen. Het doel is een goed gefundeerde, integrale aanpak. Om de bedreigingen tegen te gaan, is er een platform opgericht, waarin de Vlaamse en de Limburgse overheden samenwerken met de lokale overheden en particuliere natuurbeschermingsorganisaties. Naast de klassieke beheermaatregelen zullen er ook verregaande natuurtechnische ingrepen worden uitgevoerd.

■ Wie meer wil weten over dit project kan contact opnemen met de coördinator Willy Vanlook via het secretariaat van de Zwarte Beek, Fonteintje 17, B-3582 Koersel, België, telefoon 011 - 434668.

FACE

De federatie van jagersverenigingen (FACE) in de Europese Gemeenschap (EG) gaat een nieuw kantoor in Brussel betrekken. Men wil dit kantoor het 'Europese Huis voor de Jacht en de Natuur' gaan noemen. Het nieuwe kantoor is tevens bibliotheek en informatiecentrum voor ongeveer 6,5 miljoen jagers. De federatie hoopt op aansluiting van organisaties van buiten de EG met name die uit de aangesloten landen, 27 in totaal, van de Raad van Europa.

Het adres is: FACE, 23 rue de la Science, postbus 16, Brussel, België.

Succes met revalidatie Eidereenden in Haarlems Vogelziekenhuis

In 1990 werd het Vogelziekenhuis in Haarlem voor het eerst geconfronteerd met Eidereenden, die met haakwormen waren besmet. Deze dieren waren afkomstig uit de Waddenzee. Op vijftienvijftig van hen werden dat jaar door leerlingen van de Rijksuniversiteit te Utrecht, verschillende wormbestrijdingsmiddelen geprobeerd, maar dit had niet het gewenste resultaat. Het waren middelen die doorgaans met succes worden gebruikt in de veeteelt, maar de polymorfusparasieten, waarmee de Eidereenden waren besmet, reageerden er nauwelijks op.

Vijf dieren die niet bij het Utrechts onderzoek waren betrokken, kregen een andere behandeling. Omdat ze behalve met wormen ook leden aan verschillende andere ziektes, kregen ze de eerste week een antibioticumkuur door het drinkwater en volop voer, dat de hele dag door werd aangevuld. Bovendien werden de Eidereenden gedurende die eerste week in grote kooien met geplasticiseerde gaasbodems geplaatst, zodat ze niet met hun eigen uitwerpselen in contact kwamen. Na het beëindigen van de kuur, werden ze overgebracht naar een groot laag bassin, zodat het gemakkelijk voor hen was om in en uit het water te komen. Langs de achterkant van dat bassin zijn eveneens gaasbodems aangebracht. Het water stroomt en wordt voortdurend ververs. Wij waren verrast en blij toen wij na drie maanden drie van de vogels overhielden, die er bijzonder goed uitzagen.

Om wat meer over de polymorfuswormen te weten te komen, belden wij zowel naar het Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee op Texel als met het Centraal Diergeneeskundig Instituut in Lelystad. Tijdens die gesprekken hoorden wij

niet alleen dat de polymorfusworm zich uitsluitend kan voortplanten via een tussengastheer (in dit geval de krab), maar ook dat deze wormen niet langer dan drie maanden kunnen leven. Hoewel wij dus nog steeds geen middel hebben om de haakwormen te doden, zijn de Eidereenden na een verblijf van drie maanden deze parasieten kwijt, want met de tussengastheren komen ze in ons vogelziekenhuis niet in aanraking. Herbesmetting in de vrije natuur blijft wel mogelijk, al merkten wij op dat het meestal jonge dieren zijn, die vatbaar zijn voor deze besmetting. Vooral in de Waddenzee is er vanwege overbissing en vervuiling een tekort aan mosselen ontstaan, waardoor de vogels uit nood krabben gaan eten. Van het vogelziekenhuis in Middelburg hoorden wij dat de ziekte daar nog niet voorkwam, daarom namen wij het besluit om herstelde Eidereenden naar de Grevelingen te brengen.

In 1991 kregen wij in het vogelziekenhuis opnieuw besmette vogels binnen. Dit keer waren het er 98 stuks. Door honger gedreven zakten ze vanuit het Waddengebied zuidwaarts af langs de Noordhollandse kust. Op de zelfde manier die in 1990 werd toegepast, slaagden wij er in '87 van hen te redden.

Uiteraard is de behandeling van deze dieren langdurig en kostbaar. Wie wil helpen kan donateur worden van het Vogelziekenhuisfonds. Iedereen kan de hoogte van zijn jaarlijks bijdrage zelf bepalen, want er is geen minimum aan verbonden. Ook is het mogelijk een éénmalige gift over te maken op giro nummer 199 399 ten gunste van Stichting Vogelziekenhuisfonds, Haarlem. Namens de vogels vast hartelijk bedankt!

■ Thera te Boekhorst-van Dieren, medewerkster Vogelziekenhuisfonds, Prins Mauritslaan 117, 2051 KC Overveen, 023 - 255 646.

Wordt de voorjaarsjacht op Cyprus opnieuw geopend?

Voor de jaren 1991 en 1992 heeft de president Vassiliou van Cyprus de voorjaarsjacht op vogels totaal verboden. De nieuwe president Glafcos Clerides wil midden april van dit jaar de voorjaarsjacht op trekvogels weer openen doordat er sterke druk van jagerszijde is ontstaan. Op Cyprus hebben wij het verzoek gekregen zo veel mogelijk brieven te zenden aan:

His Excellency Mr. Glafcos Clerides, President of the Republic of Cyprus, Nicosia - Cyprus - waarin wordt gewezen op de waarde die de natuur heeft voor het toerisme en dat de opening van de voorjaarsjacht het toerisme ernstig zal schaden. Bovendien wil Cyprus zich graag aansluiten bij de EG en heeft zich dan te houden aan de EG-Vogelrichtlijn waarin de voorjaarsjacht op trekvogels totaal is verboden.

Cyprus heeft op zijn munten en bankbiljetten zelfs afbeeldingen van de daar voorkomende zangvogels, waaruit moet blijken dat de vogels voor het land van een waardevolle betekenis zijn. Iedereen die begaan is met het lot van de vele vogels die tijdens de voorjaarsjacht vallen, wordt gevraagd nog op de zelfde dag dat dit bericht u bereikt, een vriendelijk doch dringend Engelsta-

lig verzoek te richten aan de heer Glafcos Clerides om het besluit van de vorige president om de voorjaarsjacht te verbieden, te handhaven. Afschriften van uw brieven gelieve u te zenden aan Adrian Akers-Douglas, P.O. Box 257, Limassol, Cyprus en indien dit niet té veel is gevraagd ook aan de redactie van Het Vogeljaar te Baarn.

Jaap Taapken.

Bij het afsluiten van dit nummer werd bekend dat op 14 april 1993 de nieuwe president van Cyprus onder druk van de jagers de voorjaarsjacht op trekvogels van 25 april tot en met 9 mei 1993 heeft heropend. Onze ervaring heeft geleerd dat bij jacht, óók vóór die periode, door de politie niet meer wordt opgetreden. Cyprus telt ruim 40.000 jagers met een vergunning en brieven aan de president om uw misnoegen kenbaar te maken, blijven gewenst.

Sleepvoetenmachine taboe in broedseizoen van weidevogels

De bescherming van de Nederlandse weidevogels wordt onvoldoende gewaarborgd in het regeeringsvoornemen over emissie-arme mestaanwending in klei- en veengebieden. De toelating van de relatief lichte sleepvoetenmachine voor emissie-arme mestaanwending biedt de mogelijkheid dat al vóór het begin van het broedseizoen op nattere gronden mestverspreiding kan plaatsvinden. De Natuurbeschermingsraad vreest echter dat dit in de praktijk niet vanzelf zal plaatsvinden. Het voorstel van de regering om via voorlichting emissie-arme mestaanwending binnen het broedseizoen tegen te gaan, geeft onvoldoende zekerheid. De raad geeft daarom op dit punt de voorkeur aan regelgeving. Dit stelt de Natuurbeschermingsraad in een advies over voorgenomen wijzigingen in het Besluit gebruik dierlijke meststoffen.

Emissie-arme mestaanwending op klei- en veengronden tijdens het broedseizoen zal leiden tot onaanvaardbare sterfte van weidevogels. Het overgrote deel van de legfels van weidevogels zal verloren gaan indien met de bestaande machines voor emissie-arme mestaanwending over het land wordt gereden. Om de legfels te sparen heeft de regering de zogenoemde sleepvoetenmethode erkend als methode om ammoniakverliezen bij mestaanwending te verminderen. Het geringe gewicht van de machines maakt het mogelijk om vroeg in het voorjaar (vóór het begin van het broedseizoen) ondanks natte grond toch het land op te gaan. Het terugdringen van ammoniakverliezen bij mestaanwending zal met deze methode echter minder zijn in vergelijking met andere bestaande methoden. De sleepvoetenmethode draagt daarmee minder bij aan het realiseren van de doelstellingen op milieugebied. Toch heeft de regering deze methode erkend, omdat met deze methode naar verwachting de mestaanwending vóór het broedseizoen kan plaatsvinden. De weidevogelstand, waar Nederland internationale verantwoordelijkheid voor heeft, kan daardoor worden gespaard. De raad heeft echter grote twijfel of de mestverspreiding in de praktijk ook daadwerkelijk alleen vóór het broedseizoen zal plaatsvinden. Deze twijfel

wordt nog versterkt door de verwachting dat boeren loonwerkbedrijven zullen inschakelen voor de mestverspreiding. In het conceptbesluit wordt namelijk aangekondigd dat in de toekomst eventueel andere technieken verplicht zullen worden gesteld. Daardoor zullen boeren niet zelf tot de aanschaf van deze machines overgaan maar loonwerkbedrijven inschakelen. Loonwerkbedrijven zullen met het oog op een rendabele inzet van de apparatuur de emissie-arme mestaanwending zo veel mogelijk in de tijd willen spreiden, tot in het broedseizoen toe.

Het gebruik van de sleepvoetenmethode tijdens het broedseizoen zal ook indirecte gevolgen hebben. Alle maatschappelijke en beleidsmatige inspanningen die nu worden verricht om de weidevogelbescherming binnen de bedrijfsvoering te integreren (voorlichtingsactiviteiten, nestbescherming, samenwerkingsverbanden tussen boeren en vogelwachten) zal door het gebruik van deze methode volgens de raad worden teniet gedaan. De potenties die deze activiteiten hebben voor het samengaan van landbouw en natuur, gaan daarmee verloren. Massale vernietiging van weidevogellegfels zal leiden tot maatschappelijke beroering. Dit kan leiden tot een onnodige polarisatie van de relatie tussen boeren en natuur.

Regelgeving op dit punt is naar de mening van de Natuurbeschermingsraad dan ook onontkoombaar. Op die manier wordt zeker dat de mogelijkheid om het broedseizoen te ontzien, wordt gebruikt. De raad beseft dat de al bestaande hoeveelheid regelgeving toevoeging van nieuwe regels niet aantrekkelijk maakt en averechts kan werken op het draagvlak voor weidevogels in agrarische gebieden. Het internationale belang van de weidevogelpopulatie in het klei- en veengebied vraagt echter om zekerheid. Voorlichting kan een bijdrage leveren aan het versterken van het draagvlak voor een op dit doel gericht beleid. In dat verband vraagt de raad ook aandacht voor bedrijfstechnisch en bedrijfseconomisch onderzoek voor de inpassing van emissie-arme mestaanwending en andere voorjaarswerkzaamheden die relevant zijn voor de weidevogelstand.

Natuurbeschermingsraad: meer aandacht voor m.e.r. buiten natuurgebieden

De milieu-effectrapportage (m.e.r.) moet kunnen worden gebruikt voor activiteiten waarvan negatieve gevolgen zich kunnen uitstrekken tot binnen natuurgebieden. In de huidige voorstellen voor de toepassing van milieu-effectrapportage wordt een aantal activiteiten alleen m.e.r.-plichtig indien deze activiteiten plaatsvinden binnen de grenzen van natuurgebieden en andere gevoelige gebieden. De Natuurbeschermingsraad wil voor activiteiten met grensoverschrijdende effecten de mogelijkheid voor het opstellen van een milieu-effectrapportage creëren door de noodzaak tot een m.e.r. per situatie te laten beoordelen.

In zijn advies over de herziening van het Besluit Milieu-effectrapportage gaat de Natuurbescher-

mingsraad vooral in op het gedeelte van het besluit dat gaat over de milieu-effectrapportagebeoordelingsplicht voor activiteiten. Deze beoordeling van activiteiten moet uitwijzen in hoeverre het opstellen van een milieu-effectrapport noodzakelijk is. De lokatie en de aard van de activiteit spelen daarbij een rol. Op beide punten is de raad in zijn advies nader ingegaan.

In het huidige voorstel zijn een aantal activiteiten wel beoordelingsplichtig indien de activiteit plaatsvindt binnen een gevoelig gebied, maar niet als de activiteit plaatsvindt in de nabijheid van een gevoelig gebied. Omdat de aanleg van een spoorweg, een hoofdtransportleiding voor vloeistoffen of gassen, peilverlaging, aardolie en gaswinning ook kunnen leiden tot effecten op nabijgelegen natuurgebieden, dient volgens de Natuurbeschermingsraad ook voor dit soort activiteiten een m.e.r.-beoordeling plaats te vinden. De regering heeft een aantal activiteiten onder de m.e.r.-beoordelingsplicht gebracht. De raad vindt dat beoordelingsplicht zou moeten gelden voor een extra aantal activiteiten in gevoelige gebieden die kunnen leiden tot grote effecten. Het betreft activiteiten die nu alleen m.e.r.-plichtig zijn indien zij grootschalig worden uitgevoerd. De zelfde activiteiten kunnen echter bij een geringe omvang al grote effecten hebben op gevoelige gebieden: aanleg en verbreding van wegen, ontgrondingen, storten van baggerslib, aanleg van militaire oefenterreinen, waterbekkens en industrieterreinen en de aanleg van hoogspanningsleidingen. De Natuurbeschermingsraad adviseert tevens een m.e.r.-beoordeling toe te passen op aanpassingsinrichtingen in het kader van de landinrichting.

Ook is de raad van mening dat de drempel voor m.e.r.-plicht bij aanleg en verzwaring van dijken (nu gesteld op minimaal vijf kilometer lengte en een dwarsprofiel van 250 vierkante meter of meer) opgeheven dient te worden. De huidige ontwikkelingen ten aanzien van dijkverzwaring die onder meer hebben geleid tot de instelling van de Commissie Boertien, maken duidelijk dat een dijkvaksgewijze aanpak bij de milieu-effectrapportage geen goede basis voor besluitvorming biedt.

Het aangrijpingspunt in de besluitvorming voor deze m.e.r.-plicht dient nader te worden gezien om een adequate uitvoering van en beïnvloeding van het besluitvormingsproces door milieu-effectrapportage mogelijk te maken.

Ten slotte acht de raad inschakeling van de Commissie voor de milieu-effectrapportage in de m.e.r.-beoordelingsprocedure van belang.

Weidevogelbeheer en vrijwilliger

Onlangs verscheen het Raamplan Weidevogelvoorzichting, dat is opgesteld door het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Het behelst een plan van soortgerichte aanpak voor de gehele problematiek van de weidevogels op 'gewoon boerenland'. Het spitst zich toe op mogelijkheden van nest- en kuikenbescherming. Directe aanleiding was de toevoeging aan de bedreiging van de gewone weidevogels op cultuurland door de technieken van mestinjectie. Diver-

se particuliere natuurbeschermingsorganisaties konden in de aanloopfase bij de projectleiding hun zegje doen over de meest gewenste inhoud van het plan. De Bond van Friese Vogelbeschermings Wachten (BFVW) maakte daarvan gebruik. In het raamplan wordt de omvang van de huidige weidevogelbeschermingsactiviteit geschetst. Uit de cijfers blijkt dat in ons land buiten Friesland op rond 28.500 ha gras- en bouwland weidevogelbescherming wordt uitgevoerd door in totaal ongeveer 750 vrijwilligers. Binnen de provincie Friesland doen 3700 nazorgers mee op rond 75.000 ha.

In de visie van de Bond van Friese Vogelbeschermings Wachten is de inzet en werkzaamheid van die vrijwilliger van prominent belang bij deze soortgerichte, particuliere natuurbescherming. De boer moet je daar niet nog eens mee belasten. Het is al prachtig als de boer wil meewerken, de plaatsing van nestbeschermers en merkstokken in zijn weilanden toestaat en daarna werkelijk de legfels spaart. Op die rol van 'positief gastheer' voor weidevogel en nazorger mag de boer wel worden aangesproken; de centrale, stimulerende figuur is de onbetaalde vrijwilliger.

Volgens de secretaris van de projectgroep, die verantwoordelijk zijn voor de inhoud van het Raamplan, stond de situatie in Friesland model als referentiebeeld. Daarbij moet dan wel worden bedacht, dat in die provincie de werkelijkheid is, dat rond 90% van de vrijwillige nazorgers tevens kievitseierenzoeker is. De weidevogelbescherming in Friesland is onlosmakelijk verbonden met het 'ljjapaaisykjen', of men dat nu aardig vindt of niet. Gezien de door de wetenschap niet tegengesproken 'ecologische onschuld' van dat fenomeen mag de weidevogelbescherming in Friesland worden beschouwd als een belangrijke méérwaarde van het kievitseierenzoeken, en - met nadruk - niet als compensatie!

Het Friese harmoniemodel van beperkt oogsten in het vroege voorjaar en omvangrijke beschermen ná de sluitingsdatum moet in het geheel van de bedreigingen voor weidevogels eerder als een tegenkoppeling dan als een toevoeging aan die bedreiging worden opgevat. Deze onlosmakelijke relatie, die landelijk óók geldigheid heeft, werd in het raamplan niet verduidelijkt.

Over het belang van de vrijwilliger in het natuurbeheer is in de afgelopen tijd zo het één en ander gezegd. De staatscommissie Financiering Natuurbeheer adviseerde in haar rapport, dat verscheen in juni van het afgelopen jaar, méér en creatief gebruik te maken van ongesubsidieerde vrijwilligers. In het Natuurbeleidsplan (11 juni 1990) luidt de vijfde hoofdlijn van beleid: 'Ondersteuning van beleid door vergroting van het draagvlak voor natuur(beleid) binnen de samenleving'. Over de steun van het particulier initiatief wordt onder meer het volgende gezegd: *'Bij de zorg voor natuur en landschap is het van wezenlijk belang dat er een draagvlak bestaat in de samenleving. Het gaat tenslotte om de gebruikers en beheerders van het landelijk gebied. Gezien hun bijdrage aan de verwezenlijking van de doelstellingen van het natuur- en landschaps-*

beleid en hun mobiliserend effect op brede lagen van de bevolking zal de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij zijn beleid met betrekking tot de particuliere natuurbeschermingsorganisaties voortzetten'.

De Bond van Friese Vogelbeschermings Wachten vat deze zinsnede in het Natuurbeleidsplan en de genoemde aanbeveling van de Commissie Financiering Natuurbeheer ook op als een breed appèl voor daden, niet alleen gericht op belanghebbenden, maar ook op betrokkenen. Het bestuur tracht op haar eigen wijze en vanuit de verenigingsdoelstellingen van natuurbehoud wegen te vinden voor verbreding van het draagvlak voor daadwerkelijke zorg. De Bond van Friese Vogelbeschermings Wachten mobiliseert onder andere met veel succes de eierzoecker voor het uitvoeren van de nazorg aan weidevogels. Landelijk volgt de Vereniging van Weidevogelbeheerders 'Vanellus vanellus' de zelfde werkwijze. Geconstateerd moet worden, dat die eierzoecker op dit moment zijn partijtje in de soortgerichte, ongesubsidieerde weidevogelbescherming niet slecht meeblaast.

Des te betreurenswaardiger is de opstelling van Vogelbescherming en andere natuurbeschermende organisaties, die kortweg inhoudt dat zij de eierzoecker juist uit het veld willen verjagen. Zij adviseren de minister 'onomwonden' het eierzoecken af te schaffen. Dat ze met deze mensen-vriendelijke opstelling tevens de beste en meest gemotiveerde nazorger op dubieuze gronden overboord zetten van het natuurbeschermingschap moeten de mensen in dit land blijkbaar aanvaarden als een noodzakelijke en onvermijdelijke bijkomstigheid. Resultaat van een onduidelijk mensbeeld en een negatieve uitkomst van het denken over het fenomeen Kievitseierenzoecken. Of is het slechts goedkoop populisme?

Deze opstelling van Vogelbescherming c.s. wordt natuurlijk, mede in het licht van moderne opvattingen over de relatie mens - natuur, van de IUCN-noties van 'partnership' en 'wise and sustainable use' hoe langer hoe duidelijker achterhaald en onaanvaardbaar.

Het is daarnaast bovendien steeds duidelijker dat natuurbeschermende organisaties nadrukkelijker moeten zoeken naar datgene wat hen bindt en minder de klemtoon moeten leggen op zaken waarover men niet gelijk denkt.

Het wordt zo langzamerhand dwingend dat de discussie over het wel of niet Kievitseierenzoecken in ander licht moet worden geplaatst. Eén van de veel fundamentele zaken dan dat wellesnietes spel is de noodzaak van het bieden van een positief handelingsperspectief in plaats van doemdenken, het vasthouden van betrokkenheid in plaats van vervreemding en - uiteindelijk - verloedering.

In die gezamenlijkheid moet de energie worden gestopt die nu zo zinloos aan in wezen niet-relevante items wordt besteed.

Die gezamenlijke opdracht rechtvaardigt een oproep tot herbezinning op eens ingenomen standpunten. Daarbij dient men zich te realiseren dat de natuur zal worden gebruikt zolang er mensen op de wereld zijn. De Leidse econoom

dr. J. Teeuwes formuleert: 'Als je echt wilt dat de natuur ongerept blijft, moet je het mensdom afschaffen' ('De onvermijdelijke verloedering', Trouw, 18 december 1992). Bij een eerlijke kosten-batenanalyse van het 'zoeken en rapen van Kievitseieren' op natuurbeschermende waarde, moet men tot de slotsom komen dat er sprake is van een zeer voordelig saldo.

Er klinken gelukkig hier en daar al geluiden van zich wijzigend inzicht. Er klinken ook geluiden die wijzen op een veranderende opstelling inzake de strategie voor weidevogelbescherming bij grote Nederlandse beschermingsorganisaties. Het zou goed zijn als wij onze leden meer stimuleerden tot beschermingsdaden en wezen op datgene wat wij samen kunnen dóén, en ons op organisatieniveau én op het niveau van individuele leden minder inspannen om elkaar te zeggen wat wij moeten láten. Een beetje meer vertrouwen in elkaars oprichte intenties vanuit de gezamenlijke doelstelling van natuurbescherming kan warempel in ons landje geen kwaad.

Het 'Project 24: Toekomstperspectief Weidevogels in Nederland' is één van de opgaven van het Natuurbeleidsplan. De overgrote meerderheid van die weidevogels - een natuurwaarde met internationale allure - broedt nog steeds op 'gewoon cultuurland'.

Ook die natuurwaarden zijn de moeite van het beschermen ten volle waard. In de soortgerichte bescherming van die waarden speelt de vrijwilliger de centrale rol. Het behouden van die actieve vrijwilliger én het bieden van handelingsperspectief zijn twee belangrijke samenbindende thema's in de Nederlandse natuurbescherming.

■ Sake P. Roodbergen, F. Kuiperstrjitte 15, 8491 DE Akkrum, lid dagelijks bestuur Bond van Friese Vogelbeschermings Wachten.

Het 'Raamplan weidevogelvoorlichting' bevat 13 bladzijden en 2 bijlagen (november 1992). Projectverantwoordelijke is T. van Ingen van de Directie Veehouderij en Zuivel, namens de Projectgroep 'Voorlichting Weidevogels'. Uitgave van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en het Landbouwschap. Nadere inlichtingen bij het secretariaat van Informatie en Kennis Centrum Veehouderij (IKC), afdeling Centraal, ir. Willem van Wingerden, postbus 482, 6710 BL Ede, 08380 - 71 438 of 08380 - 71 429.

Vogeltrekwaarnemers in Pyreneeën gevraagd

Van juli tot in november worden door de OCL (Organibidexka Col Libre) vogeltrekwaarnemers gevraagd die ten minste één volle week willen komen om trekvogels tellen en noteren.

Het Vogeljaar is de enige buitenlandse organisatie die al vanaf het begin bij de eerste acties Col Libre Orgambideska (zoals men dat vroeger noemde) met woord en daad steunt. Onze Nederlandse waarnemers zijn er dan ook altijd van harte welkom.

Stel u voor nadere informatie in verbinding met Orgambideska Col Libre, F-64190 Jasses, Frankrijk, telefoon 59 66 20 95.